

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

М. В. Афанасьєв

Демографічне прогнозування

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **05 "Соціальні та поведінкові науки"**
Спеціальність **051 "Економіка"**
Освітній рівень **третій (освітньо-науковий) ступінь**

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

**вибіркова
українська**

Завідувач кафедри
економіки та соціальних наук

Назарова Галина Валентинівна

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2020**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри економіки та соціальних наук
Протокол № 1 від 27.08.2019 р.

Розробники:

Іванісов Олег Вікторович, к.е.н., доц. кафедри економіки та соціальних наук.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: У суспільстві всі процеси взаємопов'язані. Демографічні процеси розвиваються під впливом інших процесів: соціальних, економічних, політичних та інших. У свою чергу, і демографічні процеси впливають на хід всіх інших суспільних процесів. Наприклад, низький рівень народжуваності призводить до підвищення відсоткової частини пенсіонерів у суспільстві і до загострення проблеми "батьків і дітей". Коливання рівня народжуваності через певний час виявляється у відповідних коливаннях рівня зайнятості на ринку праці, рівня злочинності, конкурсів між абітурієнтами під час вступу до навчальних закладів тощо. Раціональне використання методології демографії на управлінському рівні дозволяє ефективно проводити соціальний моніторинг розвитку території різного рівня, модулювати розвиток соціально-демографічних, етнічних та соціально-професійних груп населення, корегувати дані соціологічних досліджень та їх результатів.

Мета навчальної дисципліни: формування у здобувачів системи знань та комплексу компетентностей щодо: вивчення законів природнього відтворення населення, ознайомлення з базовими основами демографії, уявлення про головні демографічні закономірності та концепції, виявлення особливостей територіальної специфіки народонаселення, визначення сучасних тенденцій розвитку демографічних процесів та особливостей політики народонаселення у світі та Україні, вивчення основ соціально-демографічного прогнозування.

Курс	1	
Семестр	2	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	20
	практичні	20
Самостійна робота		110
Форма підсумкового контролю	диференційований залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Інформатика	Соціальна політика
Політекономія	Статистика
Мікроекономіка	
Макроекономіка	
Розміщення продуктивних сил	
Регіональна економіка	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність визначати теоретичну та практичну цінність науки	Визначати місце демографії в системі наук
Здатність проводити оцінку програми перепису населення та подій природного руху населення	Складати програми перепису населення; проводити статистичний облік природного руху населення; формувати поточні реєстри населення; проводити вибіркові, спеціальні дослідження
Здатність здійснювати оцінку статевої, вікової, сімейної та шлюбної структури населення	Відповідати за точність проведеної оцінки щодо чисельності та структури населення
Здатність здійснювати оцінку процесів природного руху населення	Володіти інструментарієм оцінки природного руху населення
Здатність здійснювати оцінку процесів механічного руху населення	Володіти інструментарієм оцінки механічного руху населення
Здатність здійснювати оцінку процесів відтворення населення	Володіти інструментарієм оцінки відтворення населення
Здатність прогнозувати процеси у сфері демографічної політики	Володіння методикою розроблення гіпотез про вірогідні зміни демографічних тенденцій в прогнозному періоді
Здатність здійснювати оцінку заходів демографічної політики	Володіти інструментарієм оцінки сучасної демографічної політики України

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти та основні категорії демографії

Тема 1. Предмет, завдання і методи демографії

1.1. *Історія становлення демографії.* Природа виникнення поняття "демографія". Основні категорії науки.

1.2. *Предмет демографії.* Закони природного відтворення населення. Сутність та значення предмета дисципліни. Якісні характеристики міграції та відтворення населення.

1.3. *Завдання демографії.* Головні завдання демографії як науки та сфери практичної діяльності. Вивчення тенденцій та факторів демографічних процесів. Розроблення демографічних прогнозів. Розроблення напрямків демографічної політики.

1.4. *Основні методи дисципліни.* Статистичні методи: вибірковий та індексний методи, метод середніх показників, табличний метод. Математичні методи: ймовірні таблиці смертності, демографічні прогнози. Соціологічні методи: аналіз демографічної поведінки.

1.5. *Спеціалізація усередині демографії.* Сфери застосування демографії. Демографічна статистика. Історична демографія. Економічна демографія. Соціологічна демографія.

Тема 2. Джерела інформації про населення і демографічні процеси

2.1. *Переписи населення.* Визначення перепису населення. Основні джерела інформації в демографії. Основні принципи сучасного перепису населення. Загальність охоплення населення, серед якого проводиться перепис. Періодичність (або регулярність) проведення переписів населення. Безвідносність цілей перепису населення до яких-небудь конкретних приватних інтересів держави. Проведення

перепису населення за єдиною програмою і єдиними правилами на всій території, охопленій переписом. Індивідуальність реєстрації. Безпосереднє отримання інформації у населення. Анонімність інформації. Принцип самовизначення. Одномоментність перепису.

2.2. *Історія переписів населення у світі.* Переписи населення у Стародавньому Китаї, Японії, Єгипті, Месопотамії, Іудеї, в містах Стародавньої Греції і в Римі. Переписи населення в країнах Західної Європи та Росії. Сучасні переписи населення у світі. Переписи населення в Україні.

2.3. *Програма перепису населення.* Сутність та значення програми перепису населення. Структура програми перепису населення.

2.4. *Правова основа перепису населення.* Основні нормативні акти у сфері перепису населення у світі. Основні нормативні акти у сфері перепису населення в Україні.

2.5. *Критичний момент перепису населення.* Сутність та значення критичного моменту перепису населення.

2.6. *Категорії населення, що враховуються під час переписів.* Терміни проведення перепису населення. Наявне населення. Постійне населення. Балансова залежність між постійним та наявним населенням. Юридичне населення. Приписне населення.

2.7. *Масово-роз'яснювальна робота серед населення.* Сутність та значення масово-роз'яснювальної роботи.

2.8. *Поточний статистичний облік подій природного руху населення.* Статистичний облік народжуваності, смертності, шлюбів та розлучень. Поточний статистичний облік подій природного руху населення у світі. Поточний статистичний облік подій природного руху населення в Україні.

2.9. *Поточні реєстри (списки, картотеки) населення.* Сутність та значення поточних реєстрів населення. Структура поточних реєстрів населення. Формування поточних реєстрів населення у світі. Формування поточних реєстрів населення в Україні.

2.10. *Вибіркові та спеціальні обстеження.* Сутність та значення вибірових обстежень. Сутність та значення спеціальних обстежень. Порівняльна характеристика вибірових та спеціальних обстежень. Використання вибірових та спеціальних обстежень.

Тема 3. Чисельність та структура населення

3.1. *Чисельність населення.* Сутність та значення категорії "населення". Депопуляція населення.

3.2. *Структура населення за статтю.* Відсоткова доля населення певної статі в загальній чисельності населення. Співвідношення чисельності населення однієї статі із чисельністю населення протилежної статі. Структура населення України за статтю та структура розміщення населення України. Співвідношення статі серед новонароджених (біологічна константа). Статеві відмінності в смертності. Статеві відмінності в інтенсивності міграції населення.

3.3. *Вікова структура населення.* Вікова акумуляція.

3.4. *Статеві-вікові піраміди.* Сутність та значення статеві-вікових пірамід. Структура статеві-вікових пірамід. Статеві-вікові піраміди України.

3.5. *Зв'язок вікової структури з режимом відтворення населення.* Примітивний тип відтворення населення. Стаціонарний тип відтворення населення. Регресивний тип відтворення населення.

3.6. *Демографічне старіння населення.* Сутність та значення демографічного старіння населення. Джерела демографічного старіння населення. Індекс демографічного старіння населення України.

3.7. *Шлюбна структура населення.* Сутність категорії "шлюб". Значення шлюбної структури населення. Шлюбно-вікова структура.

3.8. *Методи реального та умовного покоління.* Сутність категорії "покоління". Значення методу реального покоління. Значення методу умовного покоління. Позитивні та негативні наслідки методів реального та умовного покоління. Сутність категорії "когорта". Шлюбна когорта. Когорта мігрантів.

3.9. *Сімейна структура населення.* Сутність та значення категорії "сім'я". Сімейна структура населення. Середній розмір сім'ї. Повна та неповна сім'я. Проста та складна сім'я. Функції сім'ї. Сімейна група. Фактори зміни середнього розміру та структури сім'ї.

3.10. *Сім'я та домогосподарство.* Сутність категорії "домогосподарство". Зв'язок сім'ї та домогосподарства. Облік домогосподарств. Структура домогосподарства. Тенденції розвитку домогосподарств у сучасних умовах становлення економіки України.

Тема 4. Природній і механічний рух населення та його показники

4.1. *Показники оцінки природного руху населення.* Сутність та значення природного руху населення. Структура природного руху населення. Якісна та кількісна оцінка природного руху населення. Загальні коефіцієнти природного руху населення. Коефіцієнт народжуваності. Коефіцієнт смертності. Коефіцієнт природного приросту. Коефіцієнт шлюбності. Коефіцієнт розведення. Спеціальний коефіцієнт народжуваності. Загальний коефіцієнт народжуваності. Взаємозв'язок між спеціальним та загальним коефіцієнтом народжуваності. Сутність, значення та структура таблиць народжуваності. Загальний коефіцієнт шлюбності. Спеціальний коефіцієнт шлюбності. Чистий спеціальний коефіцієнт шлюбності. Обмежений спеціальний коефіцієнт шлюбності. Спеціальний коефіцієнт розлучення. Коефіцієнт розлучення в репродуктивному віці. Коефіцієнт нестійкості шлюбів. Коефіцієнт нестійкості шлюбів для різних вікових груп. Часткові коефіцієнти смертності населення. Ендогенні фактори смертності. Екзогенні фактори смертності.

4.2. *Сучасні тенденції природного руху населення.* Характеристика природного руху населення в Україні. Характеристика природного руху міського населення в Україні. Характеристика природного руху сільського населення в Україні. Характеристика шлюбної структури населення в Україні. Характеристика структури розлучень в Україні. Характеристика кількості померлих в Україні в перинатальному періоді. Характеристика розподілу померлих дітей віком до 1 року в Україні за окремими причинами смерті. Характеристика розподілу померлих в Україні за окремими причинами смерті.

4.3. *Сутність та класифікація механічного руху населення.* Сутність категорії "міграція населення". Соціально-економічні функції міграції населення. Позитивні та негативні наслідки міграції населення. Структура міграції населення. Потенційна стадія. Стадія міграції. Адаптація мігрантів. Зовнішня та внутрішня міграція. Еміграція та імміграція. Міграція сільського та міського населення. Характеристика міграції міського населення в Україні. Характеристика міграції сільського населення в Україні. Організована та неорганізована міграція населення. Індивідуальна міграція населення. Добровільна та примусова міграція населення. Безповоротна міграція населення. Тимчасова міграція населення. Сезонна міграція населення. Міграція в курортні зони. Маятникова міграція. Соціально-економічні причини міграції. Політичні причини міграції. Військові причини міграції.

4.4. *Теорія міграційного процесу.* Сутність та значення теорії міграційного процесу. Складові теорії міграційного процесу. Основні завдання теорії міграційного процесу. Основні проблеми удосконалення територіального перерозподілу населення. Концептуальні підходи до теорії міграційного процесу.

4.5. *Показники оцінки механічного руху населення.* Абсолютні показники міграції населення. Демографічні баланси чисельності населення. Сутність та значення методу

внутрішньорічного обороту. Сутність та значення методу міжпереписного обороту. Аналіз джерел формування структури міграції населення. Розподільні баланси міграції і природного приросту населення. Відносні показники міграції населення. Загальні коефіцієнти міграції населення. Коефіцієнт прибуття. Коефіцієнт вибуття. Коефіцієнт міграції. Коефіцієнт економічності міграції. Коефіцієнт інтенсивності міграційного обороту. Часткові коефіцієнти міграції.

4.6. Ефективність міграції населення. Демографічна ефективність міграції населення. Статистична ефективність міграції населення. Соціальна ефективність міграції населення. Географічна ефективність міграції населення. Економічна ефективність міграції населення.

Тема 5. Відтворення населення та його показники

6.1. Сутність та значення відтворення населення. Визначення поняття "відтворення населення". Класифікація відтворення населення. Відтворення населення за статтю. Відтворення населення за віком. Відтворення населення за соціальними групами. Відтворення населення за національностями. Відтворення населення за сімейним станом. Відтворення населення за розміщенням на території і місцем проживання. Відтворення населення за освітою. Відтворення населення за освітою. Відтворення населення за професійно-кваліфікаційними ознаками. Історичні типи відтворення населення. Звужене відтворення. Просте відтворення. Розширене відтворення. Когортний аналіз як засіб характеристики типів відтворення населення. Основні критерії оцінки відтворення населення. Динаміка населення. Інтенсивність демографічних процесів. Заміщення одних поколінь іншими. Особливості відтворення населення в сучасних умовах. Основні проблеми відтворення населення у світі та Україні. Вплив основних демографічних показників на рівень відтворення населення в Україні.

6.2. Показники оцінки відтворення населення. Абсолютний приріст. Середній абсолютний приріст. Темп росту населення. Коефіцієнт росту населення. Темп приросту населення. Коефіцієнт приросту населення. Базисні темпи росту населення. Базисні темпи приросту населення. Середній темп росту. Середній темп приросту населення. Абсолютне значення 1 % приросту. Коефіцієнт інтенсивності зміни абсолютного приросту населення. Коефіцієнт інтенсивності зміни природного приросту. Коефіцієнт живучості або індекс Покровського-Пірля. Коефіцієнт природного приросту. Показник обороту населення. Коефіцієнт економічності.

Змістовий модуль 2. Основні напрями демографічної політики

Тема 6. Демографічне прогнозування

7.1. Сутність демографічного прогнозування. Характеристика понять "передбачення" і "прогнозування". Визначення поняття "демографічний прогноз" та прогноз-застереження. Класифікація методів демографічного прогнозування. Просте прогнозування. Організаційні заміни. Оптимізація. Комплексне моделювання. Достовірність демографічного прогнозу. Зв'язок демографічного прогнозування з закономірностями розвитку населення та обліком головних тенденцій відтворення населення в історичній перспективі. Гіпотеза про незмінний спостережуваний або передбачуваний коефіцієнт приросту населення. Прогноз майбутнього складу населення за віком та статтю. Сутність та значення методу вікового пересування. Гіпотеза незмінного режиму відтворення населення та гіпотеза про вірогідні зміни рівнів народжуваності і смертності. Характеристика точності сучасного демографічного прогнозування. Прогнозування державних заходів щодо соціального забезпечення. Прогнозування числа пенсіонерів, їх сімейного стану, здоров'я. Прогнозуванні показників, що характеризують сімейну структуру населення. Роль демографічного прогнозування в розробці стратегії розвитку суспільства. Демографічні прогнози ООН.

Сутність та значення поняття "технологічне прогнозування". Прогнози демографічного розвитку України.

7.2. *Розроблення гіпотез про вірогідні зміни демографічних тенденцій у прогнозованому періоді.* Об'єктивні закони росту населення. Вірогідні тенденції рівнів шлюбності, народжуваності і смертності, міграції населення. Гіпотетичні таблиці смертності. Характеристика коефіцієнта існування. Таблиці смертності Коула та Демені. Типові таблиці смертності за окремими причинами смертності. Характеристика розподілу померлих в Україні за окремими причинами смерті. Зв'язок точності прогнозу з якістю гіпотези про демографічний розвиток.

7.3. *Демографічний прогноз для України до 2050 року.* Структура демографічного прогнозу для України до 2050 року. Постановка завдання демографічного прогнозу для України. Сценарії демографічного прогнозу для України до 2050 року. Сценарії з нульовою нетто міграцією. Сценарії з незмінною чисельністю населення впродовж усього періоду 2000-2050 років. Сценарії із чисельністю населення, що росте. Гіпотеза зміни народжуваності населення України до 2050 року. Причини зниження рівня народжуваності у світі та Україні. Гіпотеза зміни рівня смертності населення України до 2050 року. Причини підвищення рівня смертності у світі та Україні. Напрямки щодо підвищення рівня народжуваності та зменшення рівня смертності в Україні.

Тема 7. Соціальне прогнозування

7.1. *Сутність соціального прогнозування.* Визначення поняття "соціальне прогнозування". Основні функції соціального прогнозування. Класифікація видів соціального прогнозування у залежності від цілей, об'єктів, проблем, періоду попередження, характеру.

7.2. *Методи соціального прогнозування.* Алгоритм соціального прогнозування. Основні методи соціального прогнозування. Метод експертних оцінок. Метод Дельфі. Ефект Едіпа. Морфологічний синтез. Прогнозні сценарії. Прогнозні графи. Лінійне програмування. Динамічне програмування.

7.3. *Ефективність соціальних прогнозів.* Соціальна прогностика. Системність та комплексність соціальних прогнозів. Соціальне управління. Соціальна ефективність.

Тема 8. Демографічна політика

8.1. *Сутність та значення демографічної політики.* Визначення поняття "демографічна політика". Мета, завдання, об'єкт та суб'єкт демографічної політики. Політика народонаселення. Основні сфери політики народонаселення. Основні напрями демографічної політики. Основні заходи демографічної політики. Економічні заходи. Адміністративно-правові заходи. Виховні і пропагандистські заходи.

8.2. *Індекс розвитку людського потенціалу.* Сутність та значення індексу розвитку людського потенціалу. Концепція розвитку людського потенціалу. Основні принципи концепції розвитку людського потенціалу. Продуктивність. Рівність. Стійкість. Розширення можливостей. Показники оцінки індексу розвитку людського потенціалу. Показник довголіття. Показник досягнутого рівня освіти.

8.3. *Досвід здійснення демографічної політики в зарубіжних країнах.* Характеристика досвіду здійснення демографічної політики в східно-європейських країнах. Характеристика досвіду здійснення демографічної політики в західно-європейських країнах. Характеристика досвіду здійснення демографічної політики в Китаї та Японії. Характеристика досвіду здійснення демографічної політики в США.

8.4. *Демографічна політика колишнього СРСР.* Демографічна політика.

8.5. *Сучасна демографічна політика України.* Сутність та значення повномасштабної комплексної демографічної програми України. Основні причини депопуляції населення України. Характеристика "Концепції демографічного розвитку України на період до 2015 року". Пріоритетні сфери демографічного розвитку України. Основна мета демографічного розвитку України.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів враховує види занять, які, згідно з програмою навчальної дисципліни, передбачають лекційні та практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів здійснюються за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання здобувачів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

- поточний контроль;
- модульний контроль (відповідно до визначеного змістовного модуля);
- підсумковий / семестровий контроль за результатами навчання.

Поточний контроль здійснюють протягом семестру під час проведення лекційних та практичних занять і оцінюють за сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти залік, – 60 балів).

Модульний контроль, що здійснюють, враховуючи поточний контроль за відповідний змістовий модуль, він має на меті інтегроване оцінювання результатів навчання здобувачів після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

Підсумковий / семестровий контроль здійснюють у формі диференційованого заліку, відповідно до графіка навчального процесу.

- Поточний контроль із цієї навчальної дисципліни здійснюють у таких формах:
- активна робота на лекційних заняттях;
 - активна участь у виконанні практичних завдань;
 - проведення письмової контрольної роботи.

Порядок проведення поточного оцінювання знань здобувачів.

Оцінювання знань здобувачів під час лекційних і практичних занять проводять за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядають;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу з навчальної дисципліни;
- ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядають;

уміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язанні задач, виконанні розрахунків у процесі вирішення практичних завдань і завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази на семестр та містить теоретичні та практичні завдання різного рівня складності, відповідно до тем змістового модуля.

Модульний контроль із даної навчальної дисципліни здійснюють у формі колоквиуму. Колоквиум – це форма перевірки й оцінювання знань здобувачів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться з метою оцінювання поточного рівня знань та вміння їх застосовувати на практиці. Колоквиум складається з двох частин: лекційної (теоретичної) та практичної. Тому структура колоквиуму містить завдання теоретичного і практичного спрямування. Його проводять у письмовій формі після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал та виконані практичні (семінарські) завдання в межах кожного зі змістових модулів. Таким чином, після вивчення тем 1 – 5 здобувачи денної форми навчання виконують завдання для колоквиуму за змістовим модулем 1. Відповідно, після вивчення тем 6 – 8 – завдання до колоквиуму за змістовим модулем 2.

Завдання до колоквиуму містить 2 теоретичних питання та 2 практичних завдання.

Підсумковий бал за колоквиум складається із суми балів, округлених до цілого числа за правилами математики, за виконання всіх завдань.

Повнота інформації, обґрунтованість відповіді, алгоритм вирішення кожного завдання містить окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання, етапи їх розв'язання оцінюють відокремлено один від одного: 4 бали – теоретичне питання 1; 4 бали – теоретичне питання 2; 3 бали – практичне завдання 1; 4 бали – практичне завдання 2.

Підсумковий / семестровий контроль здійснюють у формі диференційованого заліку, він передбачає визначення рівня знань та ступеня засвоєння здобувачами компетентностей. Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. Підсумковий / семестровий контроль формується з урахуванням суми балів отриманих під час поточного та модульного контролю. В умовах реалізації компетентнісного підходу підсумковий контроль допомагає оцінити рівень засвоєння здобувачем компетентностей, передбачених кваліфікаційними вимогами. Підсумковий контроль дозволяє діагностувати рівень теоретичної підготовки здобувача й рівень його компетентності з навчальної дисципліни. Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведеною в табл.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Розподіл балів за тижнями згідно технологічної карти подано в табл.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти та основні категорії демографії	Тема 1	1 тиждень	2,0	2,0	-	-	4,0
	Тема 2	2 тиждень	2,0	2,0	-	-	4,0
	Тема 3	3 тиждень	2,0	2,0	-	-	4,0
	Тема 4	4 тиждень	2,0	2,0	-	-	4,0
		5 тиждень	2,0	2,0	10,0	-	14,0
		6 тиждень	2,0	2,0		20	24,0
	Тема 5	7 тиждень	2,0	2,0	-	-	4,0
Змістовий модуль 2. Прогнозування демографічних та соціальних процесів	Тема 6	8 тиждень	2,0	2,0	-	-	4,0
	Тема 7	9 тиждень	2,0	2,0	10,0	-	14,0
	Тема 8	10 тиждень	2,0	2,0	-	20,0	22,0
		11 тиждень	-	-	-	-	0,0
		12 тиждень	-	-	-	-	0,0
		13 тиждень	-	-	-	-	0,0
		14 тиждень	-	-	-	-	0,0
		15 тиждень	-	-	-	-	0,0
		16 тиждень	-	-	-	-	0,0
		17 тиждень	-	-	-	-	0,0
	18 тиждень	-	-	-	-	0,0	
Усього			20,0	20,0	20,0	40,0	100,0

5. Рекомендована література

5.1. Основна

1. Борисов В. А. Демографія : учеб. пособ. / В. А. Борисов. – М. : NOTA BENE, 2008.– 350 с.
2. Валентей Д. И. Демографія : состояние и перспективы : учеб. пособ. / Д. И. Валентей. – М. : МГУ, 2007. – 247 с.
3. Волгина Н. А. Демографія : учеб. пособ. / Н. А. Волгина. – М. : Из-во РАГС, 2009. – 303 с.
4. Глушкова В. Г. Введение в экономическую географию и региональную экономику : учеб. пособ. для экономических вузов / В. Г. Глушкова, А. А. Винокурова. – М. : Из-во МГУ, 2011. – 281 с.

5. Кирилов А. В. Демографический энциклопедический словарь / А. В. Кирилов. – М. : Из-во "Высшая школа", 1995. – 860 с.
6. Медков В. М. Демография : учеб. пособ. / В. М. Медков. – Ростов-на-Дону : Из-во "Ростов", 2012. – 329 с.
7. Морев В. И. Население и кризисы / В. И. Морев, Л. В. Иванковой. – М. : МГУ и Диалог, 2008. – 356 с.
8. Салин В. Н. Социально-экономическая статистика : учеб. пособ. / В. Н. Салин. – М. : "Юристъ", 2011. – 285 с.
9. Симагин Ю. А. Территориальная организация населения : учеб. пособ. / Ю. А. Симагин. – М. : Из-во МГУ, 2008. – 240 с.
10. Симагин Ю. А. Территориальная организация населения и хозяйства : учеб. пособ. / Ю. А. Симагин. – М. : Из-во МГУ, 2011. – 312 с.
11. Современная демография : учеб. пособ. / под ред. А. Я. Кваши и В. А. Ионцева. – М. : МГУ, 2005. – 308 с.
12. Урланис Б. Д. Народонаселение: исследования, публицистика : науч. изд. / Б. Д. Урланис. – М. : Высшая школа, 2006. – 427 с.

5.2. Додаткова

13. Качан Є. П. Управління трудовими ресурсами : навч. посіб. / Є. П. Качан. – К. : Вид. Дім "Юридична книга", 2003. – 258 с.
14. Пономаренко В. С. Управління трудовим потенціалом : наук. вид. / В. С. Пономаренко – Харків : Вид. ХНЕУ, 2006 – 348 с.
15. Пятова А. В. Управління трудовими ресурсами : навч.- метод. посіб. – Черкаси : VLADCO, 2007. – 390 с.
16. Соколик М. В. Оплата праці в доходах і витратах населення України. // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 3. – С. 19 – 25.
17. Стичинський Б. С. Науково-практичний коментар до законодавства України / Б. С. Стичинський, І. В. Зуб, В. Г. Ротань. – 2-ге вид. – К. : А.С.К., 2009. – 180 с.

5.3. Інформаційні ресурси

18. Демографічний енциклопедичний словник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nation.geoman.ru.
19. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
20. Інститут демографічних досліджень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.demographia.ru.